

بازارگالری های هنری در ایران

(با اصلاحات اساسی)

www.ketab.ir

میثم موسائی

استاد دانشگاه تهران

سیما طاهرخانی

پژوهشگر اقتصاد هنر

۱۳۹۸

سرشناسه	: موسائی، میثم، ۱۳۴۶.
عنوان و پدیدآور	: بازار گالری‌های هنری در ایران / نویسنده: دکتر میثم موسائی، سیما طاهرخانی.
مشخصات نشر	: تهران: نور علم.
مشخصات ظاهری	: ۳۳۶ ص. جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۳۹۱-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	: براساس اطلاعات فیبا (فهرست‌نویسی پیش از انتشار).
موضوع	: اقتصاد- فرهنگ.
موضوع	: اقتصاد هنر.
موضوع	: بازار گالری.
شناسه افزوده	: موسائی، میثم، ۱۳۴۶، مؤلف.
شناسه افزوده	: طاهرخانی، سیما، ۱۳۶۱، مؤلف.
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ب۲ م / ۱۳۹۶ HD
رده‌بندی دیویی	: ۳۳۸/۰۵

نشر نور علم: تهران، خیابان انقلاب، خیابان نظری، کوچه فرزانه، پلاک ۱.

تلفن: ۶۶۴۰۵۸۸۰ و ۶۶۴۰۵۸۹۴

فروشگاه در تهران: دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

www.nooreelm.com / noreelm@yahoo.com

www.ketab.ir

نام کتاب: بازار گالری‌های هنری در ایران (با اصلاحات اساسی)

تألیف: دکتر میثم موسائی - سیما طاهرخانی

ناشر: نور علم

شمارگان: ۲۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۳۹۱-۵

نوبت چاپ: دوم ۱۳۹۸

چاپ و صحافی: نصر

قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان

کتاب‌های این انتشارات از طریق تماس با شماره ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ با پست به تمام نقاط ایران ارسال می‌شود.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
مقدمه.....	۱۱
فصل اول: اقتصاد و مسأله هنرهای تجسمی.....	۲۱
پیش درآمد.....	۲۱
مسأله هنرهای تجسمی.....	۲۱
مفاهیم.....	۳۰
فصل دوم: تحولات بازار و گالری‌های هنری ایران.....	۶۵
پیش درآمد.....	۶۵
کالایی شدن محصولات هنرهای تجسمی.....	۶۵
شکل‌گیری گالری‌های هنری.....	۱۰۸
فصل سوم: ادبیات اقتصاد هنرهای تجسمی.....	۱۳۹
پیش درآمد.....	۱۳۹
دیدگاه‌های نظری.....	۱۳۹
مطالعات انجام شده در خارج از ایران.....	۱۴۷
پیامدهای اقتصادی صنایع خلاق و هنرهای تجسمی.....	۱۴۸
ارزش افزوده صنایع خلاق و هنرهای تجسمی.....	۱۵۶
تحلیل‌های راهبردی در بازار هنرهای تجسمی.....	۱۶۵
مطالعات انجام شده در ایران.....	۱۷۸
فصل چهارم: سهم گالری‌های هنری در بازار ایران.....	۱۸۷

۱۸۷	پیش‌درآمد.....
۱۹۰	هزینه-فایده ده نمونه از گالری‌های هنری فعال.....
۱۹۹	هزینه، درآمد، سود و اشتغال در ده گالری مورد بررسی.....
۲۰۳	تخمین میزان اشتغال، سودآوری و ارزش افزوده در گالری‌های هنری ایران.....

فصل پنجم: تحلیل راهبردی حوزه هنرهای تجسمی ایران..... ۲۱۱

۲۱۱	پیش‌درآمد.....
۲۱۲	نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها.....
۲۱۳	نقاط قوت.....
۲۲۰	نقاط ضعف.....
۲۴۹	فرصت‌ها.....
۲۵۳	تهدیدها.....
۲۶۷	اولویت‌ها در تحلیل راهبردی.....
۲۷۲	راهکارهای توسعه بازار هنرهای تجسمی.....
۲۷۳	راهبردهای قوت-فرصت.....
۲۷۴	راهبردهای قوت-تهدید.....
۲۷۶	راهبردهای فرصت-ضعف.....
۲۷۷	راهبردهای ضعف-تهدید.....

فصل ششم: بحث پایانی و نتیجه..... ۲۸۹

۲۸۹	پیش‌درآمد.....
۲۹۵	برآورد اقتصادی سهم گالری‌های هنری در اقتصاد ایران.....
۲۹۹	تحلیل راهبردی بازار هنرهای تجسمی ایران.....
۳۰۳	راهکارهای پیشنهادی.....

فهرست منابع..... ۳۱۱

نمایه..... ۳۲۳

پیشگفتار

حدود نیم قرن است که در بسیاری از دانشگاه‌های دنیا رشته‌ای تحت عنوان «اقتصاد هنر» و یا «اقتصاد فرهنگ» و یا تحت عنوان «اقتصاد فرهنگ و هنر» و بعضاً «اقتصاد خلاق»، به تربیت کارشناس و محقق و مدرس در این حوزه می‌پردازند. در همین راستا باید گفت که مطالعات اقتصادی فرهنگ و زیربخش‌های آن از جمله در کشورهای توسعه‌یافته مورد توجه جدی سیاست‌گذاران حوزه فرهنگ و هنر قرار گرفته است. سابقه این بحث در ایران به دهه هفتاد می‌رسد. در دهه هفتاد تعداد معدودی از کتاب‌های مربوط به اقتصاد فرهنگ و هنر به فارسی ترجمه شد اما تا آن موقع، هیچ گونه تحقیق مستقلی درباره اقتصاد فرهنگ ایران صورت نگرفته بود و کتب ترجمه‌ای نیز مشحون بود از ذکر انواع و اقسام مثال‌های کاربردی مربوط به دیگر کشورها (به‌ویژه آمریکا و انگلیس) که با واقعیت جامعه ما فاصله زیادی داشتند. نخستین تلاش جدی در زمینه اقتصاد فرهنگ در ایران با انتشار کتاب *اقتصاد فرهنگ*^۱ آغاز شد که از انتشار آن کمتر از دو دهه می‌گذرد. پس از آن تلاش‌های جسته و گریخته‌ای در این رابطه صورت گرفت که اگرچه به تولید داده‌های قابل توجهی در این زمینه انجامید ولیکن هرگز به انجام یک کار عملی قابل توجه در حوزه اقتصاد فرهنگ و هنر ایران منجر نشد.

دلیل اصلی این کم‌توجهی، از یک طرف عدم آگاهی دست‌اندرکاران بخش فرهنگ و هنر نسبت به اهمیت اقتصادی این بخش، و از طرف دیگر نداشتن جایگاه علمی در میان رشته‌های دانشگاهی در داخل کشور بود. اولین گام عملی و مهم در این زمینه با تأسیس رشته «اقتصاد هنر» در

۱- موسائی، میثم (۱۳۷۹). *اقتصاد فرهنگ: بررسی اقتصادی بخش‌های مختلف فرهنگی*. تهران: نشر آن.

سال ۱۳۸۷ در مقطع کارشناسی ارشد برداشته شد. در سال مذکور پژوهشگاه مطالعات اجتماعی و فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تدوین رشته‌ای تحت عنوان «اقتصاد و تجارت هنر» را به فرهنگستان هنر سفارش داد. فرهنگستان هنر نیز مسئولیت طراحی و تدوین برنامه و سرفصل‌های رشته مذکور را به یکی از استادان دانشگاه تهران (میشم موسائی) واگذار کرد. در مدت شش ماه پس از مطالعه تجربیات سایر کشورها در مورد سابقه این رشته، و نیز با توجه به ظرفیت بالای این بخش در ایجاد اشتغال و ارزش افزوده در ایران، برنامه‌نهایی این رشته متناسب با شرایط داخلی ایران تدوین و برای تصویب نهایی، به فرهنگستان هنر و پژوهشگاه مطالعات اجتماعی و فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارسال شد. این برنامه پس از انجام اصلاحاتی جزئی از جمله تغییر عنوان رشته به «اقتصاد هنر»، برای اجرا به دو دانشگاه کشور، دانشگاه هنر اصفهان و دانشگاه بین‌المللی امام‌رضا(ع) مشهد واگذار گردید. با درخواست دانشگاه هنر اصفهان و دانشگاه بین‌المللی امام‌رضا(ع)، مجوز پذیرش دانشجو در این رشته برای سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ از طرف وزارت علوم صادر شد و طی این مدت دو گروه دانشجو از هر یک از این دانشگاه‌ها، فارغ التحصیل شدند. برنامه درسی رشته مذکور مجدداً در سال ۱۳۹۴ توسط دانشگاه هنر اصفهان مورد بازنگری قرار گرفت و در سال ۱۳۹۵ در کارگروه اقتصاد شورای تحول علوم انسانی، مطرح و عنوان رشته به «اقتصاد فرهنگ و هنر» تغییر یافت و در نهایت با اصلاحاتی در شورای تحول شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب نهایی رسید. برنامه جدید در همین سال از طریق وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، برای اجرا به دانشگاه‌های سراسری کشور ابلاغ شد.

تا به امروز که این مقدمه نوشته می‌شود، خوشبختانه چند گروه از دانشجویان این رشته از هر دو دانشگاه، هنر اصفهان و بین‌المللی امام رضا(ع) مشهد فارغ التحصیل شده‌اند. این فارغ‌التحصیلان سرمایه بزرگی برای این رشته‌اند که امکان تداوم و گسترش کمی و کیفی آن را فراهم می‌سازند. امید است که با اجرای این برنامه توسط وزارت علوم، شاهد گسترش آن در

سایر دانشگاه‌های کشور نیز باشیم و بدین طریق از یک طرف کارشناس اقتصاد فرهنگ و هنر برای بخش خصوصی و دولتی، و از طرف دیگر مدرس و استاد کافی برای اداره این رشته در سطح دانشگاه‌های کشور تربیت شوند.

یکی از اقدامات اساسی برای ارتقای کارایی این رشته، تدوین متون علمی و درسی با توجه به سرفصل‌های تدوین شده و براساس شرایط داخلی است؛ چراکه، همان‌طور که گفته شد در این رابطه در ابتدای راه هستیم و ترجمه کتب نیز گرچه در ابتدای امر لازم بود، اما به دلیل تفاوت در شرایط ایران با دیگر کشورها، مفید فایده و کافی نخواهد بود.

یکی از بخش‌های فرهنگ و هنر، هنرهای تجسمی است که در سال‌های اخیر بازار آن از رشد قابل ملاحظه‌ای در داخل و خارج برخوردار بوده ولیکن در مورد آن در ایران مطالعات اندکی صورت گرفته است. محدودیت منابع و مطالعات انجام شده، تولید محتوا در این حوزه را به یک ضرورت تبدیل کرده است. لازم است متناسب با شرایط کشورمان پژوهش‌های بیشتری در این رابطه صورت گیرد و آثار بیشتری به منظور غنی تر شدن ادبیات این رشته منتشر شود. کتاب حاضر گرچه یک گام ابتدایی محسوب می‌شود، اما بخشی قابل توجهی از این خلأ را پر می‌کند. مطالب این کتاب در حوزه اقتصاد هنرهای تجسمی به گونه‌ای است که با جرأت می‌توان گفت به غنا بخشیدن ادبیات این حوزه خدمت و کمک قابل توجهی کرده است. امید است نتایج علمی و عملی آن برای جامعه مفید فایده بوده و باعث توسعه کارآمدی این رشته در بخش فرهنگ و هنر شود.

گفتنی است، در تدوین فصول مختلف این کتاب سعی شده ضمن ساده‌نویسی و اختصار، حجم مطالب از تناسب لازم برای یک کتاب درسی دو واحدی به‌ویژه برای درس اقتصاد هنرهای تجسمی در مقطع لیسانس و فوق‌لیسانس رشته‌های اقتصاد فرهنگ و هنر برخوردار باشد. استادان محترمی که این کتاب را به‌عنوان متن درسی به دانشجویان معرفی می‌کنند، در صورت

تمایل می‌توانند از طریق یکی از این دو ایمیل simataherkhani82@yahoo.com یا mousaaei@ut.ac.ir فایل پاورپوینت آن را دریافت کنند.

لازم به ذکر است که نوشتن این کتاب بدون همکاری فعالان حوزه هنرهای تجسمی امکان‌پذیر نبود چرا که دسترسی به اطلاعات مورد نظر مرهون همکاری این عزیزان است. در اینجا لازم است تشکری ویژه داشته باشیم از مدیران محترم گالری‌های: گلستان (لیلی گلستان)، هما (شهر روز نظری)، طراحان آزاد (رزیتا شرف‌جهان)، آران (نازیلا نوع‌بشری)، الهه (الهه جواهری)، مژده (مژده طباطبایی)، زیرزمین دستان (هرمز همتیان)، سیحون (نادر سیحون)، دی (فریال سلحشور)، ساربان (هادی روشن‌ضمیر)، فرامرز (علی فرامرز)، آریا (آریا شکوهی اقبال)، ماه (شهناز خوانساری)، آرته (نسترن محمدی)، نقش جهان (فاطمه نوری)، لاله (محمدحسین سعلی‌فر)، شمس (علی جمشیدی)، شیت (شیت یحیایی)، دریایی (دریاییگی)، و شماره شش (کتایون ده‌چمنی)؛ مدیران و کارشناسان محترم خانه حراج تهران: علی رضا سمیع‌آذر، میترا هویت‌طلب، رضا اسماعیل‌نیا و مینا اسماعیلی؛ کارشناسان محترم اداره کل هنرهای تجسمی تهران؛ کارشناسان محترم گروه آمار دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی راهبردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ و کارشناسان محترم انجمن هنرهای تجسمی استان فارس و استان اصفهان که همگی با گشاده‌رویی ما را در دسترسی به داده‌هایی هرچه کامل‌تر از حوزه هنرهای تجسمی ایران یاری رساندند. به‌علاوه، از مسؤولین محترم کتابخانه موزه هنرهای معاصر تهران به‌ویژه خانم‌ها کبری ناطقی و سهیلا شریفی‌برومند، و مسؤول کتابخانه پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات خانم محبوبه غفوری که شرایط بهره‌برداری از منابع کتابخانه‌ای را برای ما فراهم آوردند، سپاسگزار هستیم.

همچنین، با سپاس و قدردانی ویژه از استادان محترم روئین پاکباز، حمید سوری، سیامک دل‌زنده، و بهرنگ صمدزادگان برای راهنمایی‌های بی‌دریغشان؛ و با سپاس از آقایان غلام‌رضا نامی، آرش صداقت‌کیش، خسرو خسروی، و شهرام انتخابی و خانم‌ها لیلی گلستان و معصومه مظفری برای

اعتمادشان به انجام این پروژه که بی شک راهگشای بخش مهمی از مطالعات این کتاب بوده است. در نهایت، از خانم منا سیف که راهنمای ما در امور ویرایشی بودند؛ از آقای هانی توانایان فرد که مسئولیت صفحه آرایی این کتاب را بر عهده داشتند؛ از آقای سیدمجتبی طبسی که عهده دار طراحی جلد کتاب بودند؛ و از آقای سیدحسن نقده فروشها که پشتیبان ما در تمامی مراحل شکل گیری این کتاب بودند، نهایت تشکر را داریم.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که در چاپ مجدد این کتاب، به دلیل استقبال محققان و دانشجویان حوزه اقتصاد فرهنگ و هنر و با توجه به پیشنهادات و نظرات اصلاحی اساتید این رشته، اصلاحات اساسی صورت گرفته به گونه ای که علاوه بر تغییر در بخشی از محتوای کتاب و به روزرسانی داده ها تا سال ۱۳۹۷، از لحاظ کمی نیز حدود صد صفحه به حجم مطالب آن افزوده شده است.

میثم موسائی
سید طاهرخانی